

N:o 72.

Ank. till Riksd. Kansli d. 15 April 1867, kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckta motioner, angående skjutsningsbesvärets ordnande, m. m.

(I. A.)

Från Riksdagens Andra Kammare hafva sju särskilda motioner i detta ämne blifvit till Stats-Utskottets handläggning remitterade. Dessa motioner äro väckta:

1:o af Herr *Jonas Andersson* (se motion N:o 152), hvilken föreslagit följande hufvudbestämmelser för skjutsningsbesvärets reglerande, nemligen:

a) att gästgifveri-, håll-, reserv- och post-skjutsen skiljes från jordbruket och öfvertages af Staten;

b) att såsom regel bestämmes, att den resande sjelf betalade skjutsens fulla värde och Statens mellankomst således blott vid särskilda undantagsfall påfordrades, samt att vid skjutsningsväsendets reglerande för Statens räkning den minsta möjliga kostnad såväl för den resande som för Staten afsåges, på samma gång som ändamålsenliga anstalter för posters och resandes fortskaffande tillvägabringades; och

c) att behöfliga medel för ändamålet nu måtte anvisas.

Uti denna motion hafva Herrar Jan Andersson, P. U. Ljuslin, Sven Ersson, P. O. Hörnfeldt, P. Östman och Erik Ersson instämt.

2:o af Herr *O. Larsson* (motion N:o 79), hvilken framställt enahanda förslag som Herr *Jonas Andersson*.

3:o af Herr *P. Eriksson* (motion N:o 51), som föreslagit, att gästgifveri-, håll- och reserv-skjutsen måtte från jordbruket skiljas och af Staten öfvertagas, samt att Riksdagen dertill måtte anslå nödiga medel.

4:o af Herr *Olof Nilsson* (motion N:o 47), som hemställt, att Riksdagen måtte dels till Kongl. Maj:t aflåta underdånig skrifvelse, med anhållan om vidtagande af åtgärder, ledande derhän, att gästgifveri-, håll-, reserv- och post-skjutsen måtte från jordbruket skiljas och af Staten öfvertagas, dels ock för ändamålet anslå nödiga medel.

5:o af Herr *O. Hedengren* (motion N:o 112), som föreslagit:

a) att skjutsningsbesväret i afseende å såväl gästgifveri-, håll- och reserv-skjuts som post-skjuts måtte utan ersättning helt och hållet från jordbruket aflyftas och af Staten öfvertagas, mot det att posthemman gemensamt komme att deltaga med andra hemman i utgörandet af de onera, hvarifrån de för postföringens skull blifvit befriade; och

b) att skjutslegan för såväl land som stad måtte bestämmas till 1 R:dr 50 öre för milen, samt att entreprenader, omfattande både gästgifverirörelsen och skjutsen, uppgöras för alla de gästgifvaregårdar, som för skjutsning af resande och post oundgängligen erfordrades, hvarvid gästgifverierna med desamma åtföljande förmåner kunde vara flyttbara.

6:o af Herr *P. A. Siljeström* (motion N:o 139), som framställt det förslag, att jorden måtte befrias från alla lagliga skyldigheter af hvad namn de vara må, i afseende å fortskaffandet af personer, bref eller fraktgods: att vederbörande myndigheter måtte åläggas att på de ställen, der sådant kunde finnas behöfligt, genom frivillig entreprenad samt till de lägsta priser och i öfrigt bästa villkor, som kunde erhållas, föranstalta om inrättande af skjutsstationer och herbergen för resande äfvensom på enahanda sätt vidtaga nödiga anordningar för postbefordringen; att jordens befrielse från dessa skyldigheter måtte inträda i den mån sådant kunde ske, dock med förbehåll att reformen borde vara fullständigt genomförd inom högst fem år från den dag, då förordningen derom utfärdades; samt slutligen att, till lättnad härvid, Postverkets besparingar, i fall sådana uppstode, måtte, såvidt möjligt vore, användas för ytterligare utsträckning af postdilignsväsendet; samt

7:o af Herr *Erik Ersson* (motion N:o 121), som föreslagit, att den postföringsskyldighet, som nu åligger posthemman, måtte från dem skiljas, emot utgörande af roteringsfrihets-afgift till Postverket, och att dessa hemman sedermera borde deltaga i alla kommunala onera lika med andra hemman, samt att postbefordringen måtte verkställas med därför antagna entreprenörer eller medelst beting, samt slutligen att för detta ändamåls vinnande, eller åtminstone för post-skjutslegans höjande till hvad den rimligen

borde vara i förhållande till annan skjutslega, ett reservations-anslag af 31,500 R:dr måtte anvisas att årligen utgå, så länge behovet deraf fortfore.

Innan Utskottet går att meddela yttrande öfver motionärernes framställningar, har Utskottet ansett sig böra kortligen redogöra för det hufvudsakligaste af hvad i denna fråga på sednare tiden förekommit, hvarigenom bedömandet af frågan från dess närvarande ståndpunkt torde i någon mån underlättas. Vid denna återblick går dock icke Utskottet längre tillbaka än till 1856—1858 årens riksdag, då Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet i denna fråga afgaf ett fullständigt Utlåtande (N:o 110), som kan sägas innefatta resultaten af flere föregående Riksdagars åtgöranden i detta ämne. Vid denna riksdag uttalade först Rikets Ständer den åsigt, att jordbruket borde, så snart sig göra låte, från skjutsningsbesväret fullkomligt befrias. Medlet härför ansågs vara att fortgå på den sedan 1840 besträdda banan att befrämja entreprenaders uppkomst och utbildning. Skulle syftemålet på detta sätt ej till fullo ernås, trodde dock Rikets då församlade Ständer, att nödig erfarenhet och behöfliga upplysningar för frågans vidare utredning endast på denna väg kunde vinnas. Jemte uttalande af dessa åsikter anhöllo Rikets Ständer, uti underdånig skrifvelse den 28 Oktober 1857, dels att legan för gästgifveri-, håll- och reservskjuts i allmänhet måtte bestämmas att utgå i stad med 1 R:dr och å landet med 80 öre milen för hvarje häst, men att vid utrop till entreprenad rättighet kunde meddelas att uppbära såsom skjutslega, i stad 1 R:dr 20 öre och å landet 1 R:dr för milen, dels att, till åstadkommande af friare täflan vid entreprenad-aktion, åtskilliga åtgärder måtte vidtagas, dels ock att då för den mera genomgripande reglering af ärendet, som Rikets Ständer ansågo vara önskelig, erfordrades en ytterligare utredning af ämnet, en komité måtte förordnas att, efter det upplysningar från de olika länens i frågan intresserade medlemmar blifvit infordrade, utreda och föreslå, huruvida och på hvad sätt skjutsningsbesväret kunde från jorden skiljas samt denna viktiga angelägenhet för öfrigt i framtiden på lämpligaste sätt ordnas. I anledning häraf förordnade Kongl. Maj:t, genom nådig Kungörelse den 11 December 1857, att skjutslegan skulle till det af Rikets Ständer äskade belopp från och med 1858 års början höjas, men att de skjutsskyldige, som icke med öfriga skjutslaget deltog i öfverenskommelsen om entreprenad, sjelfve skulle bestrida den dem åliggande skjutsning i vanlig tur och därför endast åtnjuta den allmänna legan (i stad 1 R:dr och å landet 80 öre), hvaremot skilnaden mellan denna lega och det högre legobelopp, som vid stationen erlades, skulle för den af bemälde skjutsskyldige utgjorda skjutsen tillfalla entreprenören. Genom samma dag aflåtet nådigt Cirkulär till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i samtliga länen anbefalldes äfven Kongl. Maj:t, att vid

de entreprenadauktioner för skjutsningsbestyrets öfvertagande, som derefter komme att anställas, det antal hästar, entreprenören borde inom kortare tid än en timme efter anfordran tillhandahålla, ej finge bestämmas högre, än det af erfarenheten ådagalagda behovet skäligen föranledde, och icke i något fall öfverstiga det antal, som under nästföregående år dagligen i medeltal vid stationen utgått; att å de ställen, der betydligt olika antal hästar under olika årstider utginge, bestämmande efter nämnda grund skulle meddelas särskildt för hvarje af dessa tider; att der så lämpligt funnes, skjuthållningen vid flera angränsande gästgifverier borde på en gång å entreprenad utbudas, och att tillses borde, det entreprenör, som icke själf vore gästgifvare, ej saknade tillfälle att vid gästgifvaregården erhålla nödigt utrymme för hästar och formän. Derjemte förordnade Kongl. Maj:t en komité för uppgörande af förslag angående skjutsningsbesvärets ordnande. Denna komité afgaf under den 31 Augusti 1859 sitt underdåniga betänkande i frågan, hviket finnes infördt uti 1:sta samlingen af Bihaget till Riks-Ståndens protokoller vid 1859—1860 årens riksdag. För innehållet af detta vidlyftiga betänkande kan icke vara lämpligt att här fullständigt redogöra; dock må nämnas, att komiterade väl uttalade den åsigt, att skjutsningsbesväret för det dåvarande hvarken kunde eller borde på det sätt från jordbruket skiljas, att de skjutsningsskyldige från särskilda afgifter för befordringsväsendet befriades, men att komiterade deremot ansågo de med gästgifveri-, håll- och reservskjutsens utgörande in natura förenade och länge med skäl öfverklagade olägenheter, ibland dem synnerligen de af skjuthållningen förorsakade månfaldiga hindren för jordbrukets behöfliga skötsel och vidare utveckling, äfvensom de af sättet för skjuthållningens utgörande i viss mån föranledda menliga verkningar på sedligheten, utgöra tillräcklig anledning för afskaffande af ifrågavarande naturaprestation, hvilken dessutom, såsom varande icke allenast en skyldighet, utan jemväl i så måtto en rättighet, att de skjuthållningsskyldige under vissa förhållanden kunde förhindra tillkomsten af skjutsentreprenader, omöjliggjorde åstadkommandet af ändamålsenliga befordringsanstalter, hvadan komiterade tillika uttalade den åsigt, att skjutsningsbesväret, för såvidt dermed afsåges gästgifveri-, håll- och reservskjutsens utgörande in natura, borde från jordbruket och de skjuthållningsskyldige skiljas, samt såväl skyldighet som rättighet för dem att bestrida sådan skjuthållning upphöra, äfvensom att de gästgifveri-, håll- och reservskjuthållningsskyldiga hemmanens indelning i skjutslag icke borde bibehållas. Kostnaden härför beräknades för år till 745,668 R:dr R:mt, som, fördelad på all skjuthållningsskyldig jord, utgörande 53,617 hela mantal, på hvarje sådant belöpte sig till icke fullt 14 R:dr och ansågs böra på de skjuthållningsskyldige till utgörande fördelas. I fråga om postskjutsens reglerande yttrade komiterade

den åsigt, att postförings-skyldigheten borde från jordbruket skiljas, emot åliggande för posthemmanen att fullgöra de onera, från hvilka de nu äro befriade, samt, såsom följd deraf, posthemman tillförbindas att, i likhet med annan skjutsskyldig jord deltaga i det allmänna skjutsningsbesväret på det sätt detta komme att utgöras.

Vid 1859—1860 årens riksdag öfverlemnade Kongl. Maj:t, uti nådig Skrifvelse den 13 Januari sistnämnda år, komiterades betänkande och förslag till Rikets Ständer, dervid Kongl. Maj:t, som hufvudsakligen gillade de åsikter, komiterade lagt till grund för sitt förslag, äskade Rikets Ständers yttrande öfver förslaget i dess helhet. Sammansatta Stats- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet, som vid denna riksdag behandlade frågan, afgaf deri under N:o 8 sitt Betänkande, hvari hufvudsakligen hemställdes, att Rikets Ständer måtte besluta, att gästgifveri-, håll-, reserv- och postskjutsen borde skiljas ifrån jordbruket och öfvertagas af Staten, äfvensom att till betäckande af kostnaderna för öfvertagande af gästgifveri-, håll- och reservskjutsen ett årligt förslagsanslag af 600,000 R:dr måtte å Riksstatens Sjette Hufvudtitel anvisas och att å Sjunde Hufvudtiteln finge uppföras ett årligt reservationsanslag af 70,000 R:dr att till Postverket utgå såsom ersättning för den ökade kostnad, som genom postskjutslegans höjande till likhet med gällande entreprenadlega komme att uppstå. Utskottets hemställan blef dock endast så till vida bifallen, att Rikets Ständer, — jemte uttalande af den åsigt, att postföringsskyldigheten borde, i den mån Kongl. Maj:t funne sådant lämpligen kunna ske, från jordbruket skiljas, emot åliggande för posthemmanen att fullgöra de onera, från hvilka de i egenskap af posthemman varit befriade och att, såsom följd deraf, posthemmanen tillförbundos att, i likhet med andra i skjutslag indelade hemman, deltaga i det allmänna skjutsningsbesväret, såsom det komme att utgöras — å Sjunde Hufvudtiteln anvisade och till Kongl. Maj:ts disposition ställde ett årligt reservationsanslag af 70,000 R:dr, att till Postverket i ofvannämnda hänseende utgå, med bemyndigande för Poststyrelsen att använda de besparingar, som å anslaget kunde göras, till ordnande å postvägar, af gemensam befordran för post och resande.

I anledning af de motioner, som vid 1862—1863 årens Riksdag i frågan väcktes, hvaröfver Sammansatta Stats- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet under N:o 21 afgaf Utlåtande, förnyade Utskottet hufvudsakligen sin vid nästföregående Riksdag gjorda hemställan, hvilken dock icke heller vid denna riksdag blef bifallen. Rikets Ständer beslöto nemligen att å Sjette Hufvudtiteln uppföra ett årligt reservationsanslag af 100,000 R:dr, att, stäldt till Kongl. Maj:ts disposition, användas till lättnad för skjutsningstungan i de fall, der densamma genom entreprenad bestreds och

befunnes särdeles tryckande; hvarjemte Rikets Ständer, uti underdånig skrifvelse den 30 November 1863, anhöllo, det Kongl. Maj:t täcktes låta å alla gästgifvaregårdar i Riket, såvidt görligt funnes, inrätta entreprenader, dervid, då sådant af förhållandena nödigt påkallades och entreprenader ej på annat sätt kunde åvägabringas, en lega af högst 1 R:dr 50 öre per mil i stad och 1 R:dr 20 öre per mil på landet måtte få uppbäras; att då behof af ny skjutsinrättning å farväg äfvensom vid jernväg eller kanalstation uppstode och sådan icke kunde åstadkommas utan de gamla skjutslagens ytterligare betungande, vederbörande länsstyrelse måtta ega att på sådant ställe bereda skjutsinrättning på så sätt, att skjutsningsskyldigheten, efter entreprenadauktion, öfverlemnades till den, som erbjöde sig att för minsta lega per mil befordra resande och att resande förpligtades att vid sådan skjutsinrättning, utan afseende å den allmänt gällande skjutslegan, betala för hvarje mil det belopp, för hvilket entreprenören vid auktionen förbundit sig att bestrida skjutsen. Beträffande särskildt postskjutsen beslöts vid denna riksdag i afseende derå ej annan åtgärd, än att, då det vid 1859 — 1860 årens riksdag å Riksstatens Sjunde Hufvudtitel uppförda reservationsanslag af 70,000 R:dr, till ersättning åt Postverket för ökad kostnad i följd af postskjutslegans höjande, icke behöft för ändamålet anlitas, samma anslag skulle från Riksstaten utgå, hvaremot å samma Hufvudtitel skulle uppföras ett dylikt anslag af enahanda belopp, eller 70,000 R:dr årligen, att användas till postdiligensernas fortskaffande på sådant sätt, att de skjutsskyldige ej dermed betungades.

Sedan Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i samtliga länen blifvit i frågan hörde och till Kongl. Maj:t afgifvit underdåniga yttranden dels angående de grunder, som lämpligast borde följas vid bestämmandet af bidrag från det å Sjette Hufvudtiteln anvisade reservationsanslag, dels angående omfattningen och beskaffenheten af de föreskrifter, som vid införandet af entreprenad efter den af Rikets Ständer föreslagna högre lega kunde för de skjutsskyldiges säkerhet och de resandes bekvämlighet anbefallas m. m., förordnade Kongl. Maj:t under den 24 Januari 1865, bland annat:

att andel af berörda anslag finge, der sådant af omständigheterna påkallades, äfven städerna tillgodokomma;

att berörda understöd skulle utgå i visst förhållande till skjutslagens bidrag efter förmedladt hemmantal;

att endast de skjutslag borde anmälas till delaktighet i 1864 års anslag, från hvilka bidragen samma år till skjutsentreprenaden utgått med högre belopp än 16 R:dr på förmedladt mantal, för helt år räknadt;

att, beträffande grunden för jemförelse emellan stad och land vid anslagets fördelning, det af komitéen för skjutsningsbesvärets orduande gjorda

antagande, att hvarje fullt hundratal innevånare i stad motsvarade ett och ett halft mantal på landet, härutinnan skulle tjena till efterrättelse;

att, — vidkommande Rikets Ständers framställning att, då behof af ny skjutsinrättning å farväg äfvensom vid jernvägs- eller kanal-station uppstode och sådan inrättning icke kunde åstadkommas utan de gamla skjuts-lagens ytterligare betungande, vederbörande länsstyrelser måtte blifva i tillfälle att, intilldess ett fullständigare ordnande af skjutsväsendet kunde åvägbringas, vidtaga nödig åtgärd, — Kongl. Maj:ts Befallningshafvande bemyndigades att ordna dylik skjutsinrättning på det sätt, att skjutsnings-skyldigheten, efter entreprenadauktion, för högst två års tid öfverlemnades till den, som erbjöde sig att för minsta lega, efter mil räknadt, befordra resande, och som för fullgörandet af detta sitt åtagande ansåges fullt vederhäftig, samt att resande förklarades pliktig att vid sådan skjutsinrättning, utan afseende å skjutslegans högre belopp än den i allmänhet för entreprenader gällande lega, samma belopp till entreprenören erlägga, der skjuts begagnades; och

att, hvad anginge den i sammanhang härmed väckta fråga om rätt för Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att, till underlättande för skjutsentreprenaders införande, i sammanhang med beslut om dylik entreprenad äfven meddela föreskrift om flyttning af skjutsstation, sådan flyttning under vissa vilkor finge ske för den tid, entreprenadkontraktet vore gällande.

Beträffande Rikets Ständers underdåniga framställning derom, att Kongl. Maj:t måtte låta å alla gästgifvaregårdar, såvidt görligt vore, inrätta entreprenader samt dervid medgifva uppbärandet af förhöjd lega, så ansåg Kongl. Maj:t ett af Dess Befallningshafvande i Malmöhus län, i fråga om skjutsningsbesvärets ändamålsenliga ordnande, framställt förslag vara förtjent af närmare öfvervägande, och, på det åsigterna från landets olika delar angående de i samma förslag framställda hufvudgrunder för skjutsningsanstalternas ordnande måtte kunna inhemtas, förständigades Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i samtliga länen att öfver förslaget inhemta landstingens yttrande samt dermed, jemte eget underdånigt utlåtande, till Kongl. Maj:t inkomma.

Vid 1865—1866 årens riksdag vidtogs, i afseende å skjutsningsbesvärets ordnande, af Rikets Ständer ej annan åtgärd, än att, jemte det de uti underdånig skrifvelse den 2 Maj sistnämnda år (N:o 50) förnyade sin vid föregående riksdag gjorda framställning om entreprenaders inrättande och skjutslegans förhöjande, det å Riks-statens Sjette Hufvudtitel uppförda reservationsanslag till lättnad för skjutsningstungan, der den genom entreprenad bestrides och vore särdeles tryckande, förhöjdes från 100,000 R:dr till 125,000 R:dr. Det å Sjunde Hufvudtiteln uppförda dylika anslag af 70,000 R:dr till post-

diligensernas fortskaffande på sådant sätt, att de skjutsskyldige ej dermed betungades, bibehölls deremot oförändradt.

Genom nådig Kungörelse den 14 December 1866 har Kongl. Maj:t, som, med anledning af de från flertalet af landsting och länsstyrelser framställda anmärkningar emot det af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Malmöhus län väckta förslag till skjutsningens ordnande genom ovilkorlig entreprenad vid alla stationer, ansåg detta förslags genomförande böra förfalla, funnit godt stadga och förordna:

att å alla skjutsställen i Riket, nemligen der hvarest entreprenader ej äro inrättade, så snart omständigheterna det medgäfvé, samt å de öfriga, der entreprenader nu funnes, i den mån derom ingångna kontrakt tilländaginge, borde, såvidt öfverenskommelse derom kunde träffas, genom Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes försorg inrättas entreprenader med rättighet för entreprenör att, der icke lägre anbud vid auktionen gjordes, uppbära skjutslega af högst 1 R:dr 50 öre i stad och 1 R:dr 20 öre å landet;

att, der entreprenad icke kunde mot åtnjutande allenast af ofvannämnda högsta skjutslega åstadkommas, utan vederbörande skjutslag nödgades för ändamålets vinnande lemna särskildt bidrag, skjutslagen finge, enligt de uti Kongl. Brefvet den 24 Januari 1865 stadgade grunder, af statsmedel, i mån af anvisadt anslags tillräcklighet, undfå ersättningsbidrag för hvad de till skjutsens bestridande på sådant sätt nödgades utgifva;

att, om vid auktion för ny skjutsentreprenads inrättande, anbud icke erhöles till skjutsens öfvertagande emot rättighet att uppbära den förut gällande högsta entreprenadskjutslega, 1 R:dr 20 öre i stad och 1 R:dr å landet, utrop borde ske på sådant sätt, att denna lega ytterligare höjdes med 10 öre för hvarje utrop till högst 1 R:dr 50 öre i stad och 1 R:dr 20 öre för landet; och borde i öfrigt i afseende å dylika entreprenadauktioner iakttagas hvad Kongl. Cirkulärbrefvet till samtliga länsstyrelserna af den 2 Augusti 1844 och Kongl. Kungörelsen den 11 December 1857 i ämnet innehölle;

att, derest bidrag af skjutslaget såsom vilkor för entreprenads öfvertagande bestämdes och någon del bland de skjutsskyldige icke ville med öfriga skjutslaget deruti deltaga, desse skjutsskyldige sjelfve hade att bestrida den dem åliggande skjutsning i vanlig tur och derföre åtnjuta den uti första punkten af Kongl. Kungörelsen den 11 December 1857 för gästgifveri-, håll- och reservskjuts bestämda allmänna lega af 1 R:dr i stad och 80 öre på landet, hvaremot skilnaden mellan denna lega och det högre legobelopp, som vid skjutsstationen erlades, skulle för den af bemälda skjuts-skyldige utgjorda skjuts tillfalla entreprenören;

att,

att, i öfverensstämmelse med hvad genom ofvanberörda nådiga Bref af den 24 Januari 1865 blifvit förordnad, de entreprenadkontrakt, som dädanefter uppgjordes, borde omfatta en tid af minst två, högst fem år; hvarjemte, i afseende å skjutsens ordnande och skjutslegans bestämmande vid ny skjutsinrättning å farväg, äfvensom vid jernvägs- eller kanalstation, förut meddelade stadganden förnyades.

Till lindrande af skjutsningstungan hade af det å Riks-statens Sjette Hufvudtitel uppförda anslag för år 1865 tilldelats skjutsskyldige inom

Stockholms	län	. . .	1,471: 06.
Upsala	»	. . .	1,295: 48.
Södermanlands	»	. . .	112: 13.
Östergötlands	»	. . .	3,666: 42.
Jönköpings	»	. . .	3,823: —
Kronobergs	»	. . .	335: 34.
Calmar	»	. . .	257: 22.
Gotlands	»	. . .	130: —
Blekinge	»	. . .	368: 19.
Christianstads	»	. . .	5,476: 30.
Malmöhus	»	. . .	5,290: 32.
Hallands	»	. . .	551: 17.
Elfsborgs	»	. . .	1,160: 31.
Skaraborgs	»	. . .	538: 66.
Wermlands	»	. . .	9,394: 15.
Örebro	»	. . .	9,004: 45.
Westmanlands	»	. . .	2,900: 87.
Stora Kopparbergs	»	. . .	19,823: 10.
Gefleborgs	»	. . .	8,080: 03.
Wester-Norrlands	»	. . .	9,969: 49.
Jemtlands	»	. . .	3,664: 64.
Westerbottens	»	. . .	4,550: 96.
Norrbottens	»	. . .	3,862: 23.

Summa R:mt R:dr 95,725: 52.

Dessa belopp motsvara i allmänhet hälften af hvad de skjutsskyldige för gästgifveri-, håll- och reservskjutsens utgörande medelst entreprenad erlagt å landet utöfver 16 R:dr för hvarje helt förmedladt mantal och i stad med mera än 24 R:dr för hvarje fullt hundratal af stadens innevånare.

Enligt till Kongl. Civil-departementet från länsstyrelserna insända uppgifter å de gästgifvaregårdar, vid hvilka under år 1865 bidrag till entreprenadskjuts från skjutslagen utgått med högre än nyssnämnda tvänne belopp, uppgick bidraget å hvarje skjutsskyldigt helt förmedladt mantal

vid 86 gästgifvaregårdar emellan	1 och	10 R:dr	öfver 16 R:dr	mantalet
52	10 »	20 »	»	»
49	20 »	30 »	»	»
24	30 »	40 »	»	»
19	40 »	50 »	»	»
21	50 »	60 »	»	»
11	60 »	70 »	»	»
11	70 »	80 »	»	»
6	80 »	90 »	»	»
1	90 »	100 »	»	»
1	100 »	110 »	»	»
3	110 »	120 »	»	»
4	120 »	130 »	»	»
2	140 »	150 »	»	»
2	170 »	180 »	»	»
1	190 »	200 »	»	»
1 till	219 »			»
1	224 »			»
1	240 »			»
1	314 »			»
1	336 »			»

För några gästgifvaregårdar i Wester-Norrlands län uppgifves bidraget från de skjutsskyldige till entreprenadskjutsen hafva uppgått till än högre belopp för mantal, nemligen ända till 480 R:dr; men enligt hvad länsstyrelsen upplyst, hade före entreprenadauktionen öfverenskommelse blifvit träffad med viss person om inrop af skjutsen, dock så att den skjutsskyldighet entreprenören sig åtog skulle, på lika sätt som före entreprenaden, af hvarje skjutsskyldig på eget ansvar fullgöras. Entreprenaden vore således blott skenbar och åstadkommen i afsigt dels att erhålla den högre lega, som för entreprenadskjuts erlades, dels att bekomma bidrag af det för skjutsningstungans lindrande anvisade statsanslag.

Enligt uppgifter, hemtade dels ur det af komiterade för skjutsningsväsendets reglerande afgifna underdåniga betänkande, dels ur länsstyrelsernas s. k. femårsberättelser, utgjorde antalet af hästar, utgångne till gästgifveri-, håll- och reserv-skjuts, länsvis följande:

		1855.	1860.	1865.
Stockholms	län .	59,189.	31,782.	19,134.
Upsala	» .	38,054.	23,598.	13,862.
Södermanlands	» .	63,534.	—	22,430.
Östergötlands	» .	125,832.	61,289.	32,530.
Jönköpings	» .	72,641.	35,213.	13,533.
Kronobergs	» .	47,574.	19,403.	9,400.
Calmar	» .	63,882.	24,233.	17,720.
Gotlands	» .	15,758.	3,479.	4,521.
Blekinge	» .	30,907.	14,759.	6,247.
Christianstads	» .	62,875.	34,339.	17,382.
Malmöhus	» .	92,974.	37,526.	23,675.
Hallands	» .	34,842.	18,591.	6,722.
Göteborgs o. Bohus	» .	50,630.	18,407.	12,499.
Elfsborgs	» .	95,130.	26,314.	14,292.
Skaraborgs	» .	69,098.	29,022.	14,135.
Wermlands	» .	102,566.	49,410.	58,632.
Örebro	» .	63,407.	39,378.	23,643.
Westmanlands	» .	49,374.	21,425.	15,301.
Kopparbergs	» .	53,619.	31,699.	36,229.
Gefleborgs	» .	52,096.	31,943.	33,403.
Wester-Norrlands	» .	54,067.	45,100.	47,611.
Jemtlands	» .	15,003.	20,246.	19,581.
Westerbottens	» .	29,738.	23,490.	20,037.
Norrbotens	» .	23,562.	6,935.	12,493.
Summa i alla länen . .		1,366,352.		495,012.
D:o utom Södermanlands				
län		1,302,818.	647,581.	472,582.

Af de uppgifter Utskottet, till frågans belysande, ansett sig böra här meddela, framgår visserligen det i viss mån tillfredsställande resultat, att skjutsningstungan blifvit på sednare tiden väsendtligen lättad, hvarjemte antagligt är att i den närmaste framtiden en ytterligare lindring skall beredas de skjutsskyldige i följd af tillämpningen utaf de i Kongl. Kungörelsen den 14 December nästlidna år meddelade föreskrifter, angående legans förhöjande för entreprenadskjuts, hvilken lindring dock icke kan komma de skjutslag till godo, för hvilka entreprenad är upprättad, förr än ingångna entreprenadkontrakter tilländagå, hvaraf följer att dessa skjutslag, som förr

än andra reglerat sin skjutsning, kunna för någon tid komma i sämre ställning än de skjutslag, hvilka hittills sjelfva bestridt skjutsen. De lättnader i skjutsningstungan, som sålunda småningom kommit och än vidare kunna komma de skjutsskyldige till godo, synas dock Utskottet icke kunna tillfredsställa jordbrukets alltjemt återkommande samt på rättvisa och billighet grundade fordran att varda helt och hållet befriadt från ifrågavarande onus, hvilket icke allenast utgör ett väsendtligt hinder för jordbrukets ändamålsenliga skötsel och utveckling, utan äfven i sedligt hänseende medför menliga verkningar. Att här utveckla de skäl, hvarpå denna åsigt sig grundar, torde icke vara erforderligt, då frågan i denna del vid föregående riksdagar blifvit tillräckligt utredd. Det motstånd, som mött mot jordbrukets befriande från skjutsningsbestyret, synes Utskottet hafva haft sin grund, mindre uti förnekandet af giltigheten utaf de skäl, som för en dylik befrielse blifvit på ett, såsom det synes Utskottet, öfvertygande sätt anförda, utan mera och nästan uteslutande härleda sig af betänkligheter rörande kostnaderna för skjutsningsbestyret, derest detsamma skulle af Staten ensam öfvertagas. Dessa betänkligheter synas Utskottet äfven hafva varit fullt berättigade; ty skulle Staten allena öfvertaga hela det skjutsningsbestyr, hvarom här är fråga, komme kostnaderna därför otvifvelaktigt att uppgå till så betydligt belopp, att jordbrukaren, sedan andra samhällsklasser, såsom rättvist är, deraf fått vidkännas sin behöriga andel, sannolikt träffades af drygare utgifter i form af beskattning, än hela det nuvarande skjutsningsbestyret medför. Giltigheten af denna åsigt torde svårigen kunna förnekas, då i betraktande tages, med hvilka betydliga kostnader exproprierande af mark för gästgifveriers anläggande, uppförande af de därför erforderliga byggnader, uppsättning af hästar och fortskaffningsmateriel, deras underhåll m. m. skulle vara förenade, utom det att en ny talrik klass af tjenstemän och betjente för skjutsningsbestyrets administration, kontroll, redovisning därför m. m. skulle erfordras. Då svårighet för kommunerna på flera ställen uppstått att till skäligt pris få skjutsningen verkställd genom entreprenör, skulle nemligen, i anseende till sådana öfverenskommelser, som, enligt hvad ofvan förmäles, i Wester-Norrlands län blifvit träffade emellan dem, från hvilkas sida någon täflan om skjutsningsbestyrets öfvertagande kunnat ifrågakomma, Staten sannolikt nödgas på flera ställen ombesörja skjutsningen, på det en oskäligen skjutslega ej måtte utgöra hinder för trafiken.

Lika billigt och rättvist som det synes vara att jordbruket befrias från ifrågavarande onus, lika olämpligt synes det Utskottet således vara att detsamma helt och hållet af Staten öfvertages. Deremot torde Staten hädanefter, likasom hittills under sednare åren egt rum, böra medverka för skjutsningstungans lindrande. Denna tunga synes dessutom i väsendtlig mån böra

förminskas, om såsom regel stadgas, att den resande bör betala skjutsens fulla värde; att skjutsen upplåtes å entreprenad och att gästgifverirörelsen i så måtto göres fri, att den får åtfölja entreprenaderna, der sådant utan synnerlig olägenhet kan ske; att tiden för hästars anskaffande, åtminstone vid de vägar, der trafiken är ringa, utsträcket så långt, att stallfodring under sommartiden icke blifver nödvändig och att entreprenörerna icke må åläggas tillhandahålla större antal hästar, än som oundgängligen erfordras. Utskottet har dock tänkt sig möjligheten deraf att, om, i likhet med hvad redan är stadgadt, då behof af ny skjutsinrättning å farväg äfvensom vid jernvägs- och kanalstation uppstår och sådan inrättning icke kan utan de gamla skjutslagens ytterligare betungande åstadkommas, skjutslegan äfven vid öfriga skjutsinrättningar finge, utan någon inskränkning, bestämmas till det belopp, hvartill den vid entreprenadauktion uppginge, det stundom kunde inträffa, att skjutslegan, der, i anseende till lokala förhållanden, ringa tillfälle vore för täflan, kunde uppbringas till allför högt belopp, så att deraf ett väsendtligt hinder för trafiken uppstode. Till förekommande häraf torde nödigt vara att för skjutslegan vid de gamla gästgifvaregårdarne ett visst maximum bestämdes, måhända olika för olika orter, och Utskottet har i detta hänseende föreställt sig att den för stad nu stadgade högsta entreprenadskjutslega, eller 1 R:dr 50 öre för milen, i allmänhet vore den mest lämpliga för såväl stad som land. Utöfver detta belopp anser Utskottet, med hänsyn till nuvarande prisförhållanden, skjutslegan vid de gamla eller i deras ställe inrättade nya gästgifvaregårdarne ej böra utgå. Skulle vid dessa skjutsinrättningar entreprenörer ej allestädes kunna erhållas, hvilka endast emot rättighet att uppbära den högsta skjutslegan åtog sig ifrågasvarande skjutsningsbestyr, uppkomme nödvändigheten att få detsamma på annat sätt regleradt. Utskottet är tveksamt om sättet härför, men föreställer sig att detta kunde ske så, att Staten icke därför behöfde ådragas alltför stora kostnader. Då emellertid, för ett fullständigt ordnande af denna vigtiga angelägenhet, en närmare utredning af frågan erfordras, än hvad Utskottet kan meddela, och Kongl. Maj:t bäst är i tillfälle såväl att åt frågan låta bereda en sådan utredning, som att, efter det sådant egt rum, föreslå det lämpligaste sättet för skjutsningsväsendets fullständiga reglerande, får Utskottet hemställa,

- a) att Riksdagen i underdånig skrifvelse ville, jemte tillkännagifvande af sin åsigt att jordbruket bör från gästgifveri-, håll-, reserv- och post-skjutsskyldigheten befrias, mot åliggande för posthemmanen att utgöra de onera, hvarifrån befrielse för postföringens skull nu eger rum, anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes, om möjligt, till nästa

Riksdag aflåta nådig Proposition, innefattande förslag till skjutsningsväsendets fullständiga ordnande på lämpligt sätt, samt utredning om de kostnader, hvarmed Staten möjligen bör fortfarande härtill bidraga.

Häri genom anser Utskottet sig hafva besvarat de särskilda förslag, som af motionärerne blifvit framställda, äfven särskildt beträffande postskjutsen, hvars reglerande icke lämpligen synes kunna ske på det af Herr Erik Ersson föreslagna sätt, utan i sammanhang med ordnandet af skjutsväsendet i allmänhet. Likaledes och då Riksdagen bifallit hvad Utskottet, vid afgifvande af sina förslag till reglering af utgifterna under Riks-statens Sjette och Sjunde Hufvudtitlar, hemställt derom, att de å dessa Hufvudtitlar uppförda ordinarie anslag, hvaruti någon förändring af Utskottet ej blifvit föreslagen, måtte å blifvande Riks-stat uppföras till oförändradt belopp, samt anslagen såväl till lättnad för skjutsningstungan, der den genom entreprenad bestrides och är särdeles tryckande, stort 125,000 R:dr, som till postdiligensers fortskaffande på sådant sätt, att de skjutsskyldige ej dermed betungas, utgörande 70,000 R:dr, äro att härtill hänföra, anser Utskottet motionärernes framställningar i fråga om anslag för berörda ändamål äfven vara besvarade; hemställande alltså,

- b) att motionärernes framställningar i dessa hänseenden ej må till någon vidare åtgärd föranleda.

Stockholm den 11 April 1867.

På Utskottets vägnar:

Arr. Fr:son Posse.

Reservationer:

af Herr *Fähræus, O. I.*: »Ehuru Utskottets majoritet icke, såsom åtskillige motionärer, uttryckligen förklarat, att skjutsningsbestyret, då jordbruket derifrån befrias, bör öfvertagas af det allmänna eller Staten, så lärers någon annan slutföljd af den tillkännagifna åsigten om jordbrukets berättigande till omförmälda befrielse icke kunna härledas. Emot denna åsigts tillämpning, såsom Utskottets förslag åsyftar, oinskränkt, utan förbehåll, och utan att ens

afvakta någon erfarenhet af sednaste skjutsförfattnings verkningar, föränlåtes jag att reservera mig, likasom ock emot tillstyrkandet att å nyo och utan närmare undersökning förhöja skjutslegan.

Af de uppgifter Utskottet, till frågans närmare belysning, meddelat, visar sig, att skjutsningsbesväret på sednare tiden väsentligen lättats. Orsakerna igenfinnas, hvad skjutsens minskning angår, hufvudsakligen dels i de fullbordade jernvägsanläggningarne, som genomskära åtskilliga af Rikets folkrikaste landskap, dels i den betydligt utvidgade ångbåtsfarten, äfvensom ock i de för befordrande af poster och resande föranstaltade postdiligenser, samt till någon del tvifvelsutän äfven i den förhöjda skjutslegan och det deraf oftare föranledda begagnandet af egna hästar, att en ytterligare lindring i skjutsningsbesväret är att emotse, i den mån tillämpning kommer att ega rum af de i Kongl. Kungörelsen den 14 nästlidne December meddelade föreskrifter angående legans förhöjande för entreprenadskjuts, synes ock otvifvelaktigt.

Detta oaktadt, anser jag dock ämnets vigt påkalla den uppmärksamhet, att de vidare åtgärder, som möjligen kunna påskynda skjutsväsendets slutliga eller mera fullständiga reglering, icke må underlåtas.

Då skjutsningsbestyrets öfvertagande af Staten i den mening, att, såsom i Europas sydligare, tätt befolkade och bebyggda länder är fallet, befordringen af resande och poster skulle omedelbart af Staten, genom inrättande af egna poststationer och underhållande derstädes af nödigt antal hästar och forredskap, besörjas, lika litet i Sverige som i öfriga af vår verlds dels nordligaste länder kan åstadkommas utan sådana öfverdrifna kostnader, att endast skattebidragen till dessas betäckande skulle för jordbruksidkarne sjelfva blifva mera betungande än skjutsningsansvarigheten under nuvarande förhållanden, lär, för ändamålets befrämjande, annan utväg ej vara att vidtaga än att vidare befordra utbildandet af det entreprenadssystem, som år 1844 inleddes och derefter allt mera utvidgats. De svårigheter och hinder, som mött för en allmännare tillämpning af detta system, hafva varit att söka dels i bristande täflan om entreprenadskjutsens öfvertagande, såsom följd deraf, att, utom redan befintliga gästgifverier, lämpligt belägna gårdar för ändamålet icke allestädes äro att tillgå, dels i den ojemna skjutsningen under olika årstider och dels, i åtskilliga orter, i de skjutsningsskyldiges egen obenägenhet att afstå från den inkomstkälla, som befordrandet af resande bereder. I sistnämnda hänseende, och för det fall att något skjutslag önskar att tills vidare bibehålla skjutsningsbestyret, torde det ej heller finnas nödvändigt att söka med allmän uppoffring häfva hindren för upprättande af entreprenad, likasom det svårigen lär kunna förhindras att i många fall skjutsentreprenader

till större eller mindre del grundas på frivilliga aftal med närboende jordbrukare om delaktighet i skjutsningen. Den grundsats, som afser att befria jordbruket från ifrågavarande natura-prestation, kan härigenom så mycket mindre anses rubbad, som det väl endast är den tvungna skjutsningen, om hvars afskaffande kan vara fråga, samt det fria deltagandet deruti, såsom förvärfsmedel, hvarken i moraliskt eller nationalekonomiskt hänseende kan anses mera förkastligt än andra likartade näringsutvägar, såsom exempelvis resandes befordrande med ångbåtar, tillhandahållande af hästar efter beting för befordring af postdiligenser, paketposter o. s. v. Ovilkorligt upprättande af skjutsentreprenader på *alla* skjutsstationer, genom enskilde entreprenörers eller Statens försorg, kan i följd häraf hvarken vara för ändamålet erforderligt eller, utan oberäkneliga kostnader, verkställbart.

Skjutslegans ytterligare höjande vid skjutsstationer å landet till likhet med städernas, såsom Utskottet föreslagit, skulle väl i åtskilliga orter antagligen underlätta upprättandet af entreprenader; dock synes denna utväg, hvaremot betänkligheter å andra sidan möta, med afseende å de allmänna kommunikationernas försvårande och ökandet af ersättningskostnaderna för resor i allmänna ärenden, icke böra ifrågakomma förr än vid en blifvande allmännare reglering af skjutsväsendet, derest den då befinnes af omständigheterna påkallad. Den af Utskottet uttalade grundsats, att den resande bör i skjutslega betala hvad skjutsen är värd, utgör för öfrigt ett allt för obestämbart begrepp. Från vissa orter förspörjas klagomål öfver intrång i entreprenadskjutsen genom enskildes skjutsning för bättre pris än den förhöjda entreprenadskjutslegan. Å andra sidan uppgifvas skjutslagens tillskott till entreprenörerna mångenstädes, synnerligast i åtskilliga af de norra orterna, utgöra så betydliga belopp, att, om dessa jemväl skulle ingå i bestämmande af skjutslegan efter värdet, sådant skulle göra allt färdande med skjuts omöjligt.

I hvarje fall, och då Kongl. Maj:t, med anledning af Rikets Ständers vid sista riksdag gjorda underdåniga framställning i ämnet, så nyligen meddelat föreskrifter, åsyftande att lätta skjutsningsbesväret, finner jag det icke vara lämpligt, att, innan någon erfarenhet vunnits om verkningarne af de vidtagna åtgärderna, föreslå nya utvägar för ändamålets vinnande, som möjligen kunna af erfarenheten bevisas vara öfverflödiga.

För att kunna bedöma lämpligheten af den ena eller andra åtgärden, som till sakens befrämjande ännu må vara att vidtaga, äfvensom att ens förslagvis kunna beräkna de kostnader, som en fullständigare reglering af skjutsningsbestyret kan medföra, är det ock oundgängligen nödigt att erhålla tillförlitliga upplysningar, dels om antalet af skjutsstationer för hvartdera

dera slaget af skjutsning, antingen af skjutslagen omedelbart, eller genom entreprenörer, med eller utan bidrag af skjutsskyldige, äfvensom om häståtgången samt beloppen af de bidrag från skjutsskyldige, som, efter det sednaste skjutsförfattning kommit i tillämpning, må kunna beräknas för entreprenaders tillvägabringande, — allt detta särskildt för de allmännaste farvägarne och mindre befarna bivägar, — dels om möjligheten af och villkoren för postskjutsens förenande med skjutsentreprenaderna samt utsträckningen af de utaf Postverket omedelbart vidtagna austalter för posters och resandes befordring, — dels ock om de anordningar, som läns- eller distriktvis kunna vara vidtagna för skjutsskyldiges understödjande eller skjutsningsbesvärets utjemnande, samt om möjligheten att på lämpligt sätt i allmänhet ordna skjutsväsendet läns- eller distriktvis, och dels slutligen om de kostnader, som kunna blifva att beräkna, i händelse skjutsningsbestyret funnes på ett eller annat sätt kunna af Staten öfvertagas; och anser jag på grund häraf de väckta motionerna, hvad gästgifveri-, håll- och reserv- samt postskjutsen angår, endast föranleda den hemställan,

att Riksdagen må, genom underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t, anhålla, att, efter det nödig erfarenhet vunnits om verkningarne af de i Kongl. Kungörelsen den 14 sistlidne December meddelade stadganden, och sedan erforderliga upplysningar i förrberörda hänseenden inhemtats, Kongl. Maj:t behagade, jemte meddelande deraf, till Riksdagen afgifva derpå grundadt förslag till sättet och villkoren för en allmän reglering af skjutningsbestyret, genom utsträckt tillämpning af entreprenadinrättningen såsom hufvudgrund, och så att jordbruket, så vidt med omständigheterna är förenligt, må från skjutningsbestyrets utgörande befrias.»

Häruti instämde Grefvarne af *Ugglas* och *Wachtmeister* samt Herrar *Björnstjerna* och *Hierta*.

af Herr *Jonas Andersson*: »Jemte det jag får reservera mig emot Utskottets förslag, dels emedan deri, enligt min tanke, allt för starkt betonas svårigheten och kostnaderna af Statens öfvertagande utaf skjutningsbestyret, dels derföre att förslaget synes mig i så måtto vara ofullständigt, att sjelfva hufvudfrågan, eller huru skjutningsbestyret, sedan jordbruket blifvit derifrån befriadt, skall utgöras och kostnaderna derför utgå, blifvit nästan öfverhalkad eller åtminstone med så lätt hand vidrörd, att Regeringen icke genom den ifrå-

gasatta skrifvelsen får någon kännedom om Riksdagens åsigt i detta ämne, uti hvilket ett uttalande från Representationens sida dock varit på sin plats, — åberopar jag såsom min reservation Inkomst-afdelningens förslag till utlåtande, hvilket, om ock i alla delar icke fullt tillfredsställande, dock synes mig i flera hänseenden förtjena företräde framför Utskottets förevärande förslag; varande Inkomst-afdelningens förslag, efter det samma utredning, som Utskottet nu begagnat, föregått, af följande lydelse:

»Af de uppgifter Utskottet, till frågans belysande, ansett sig böra här meddela, framgår visserligen det i viss mån tillfredsställande resultat, att skjutsningstungan blifvit på sednare tiden väsendtligen lättad, hvarjemte antagligt är, att i den närmaste framtiden en ytterligare lindring skall beredas de skjutsskyldige i följd af tillämpningen utaf de i Kongl. Kungörelsen den 14 December nästlidna år meddelade föreskrifter angående legans förhöjande för entreprenadskjuts, hvilken lindring dock icke kan komma de skjutslag till godo, för hvilka entreprenad är upprättad, förrän ingångna entreprenad-kontrakter tilländagå, hvaraf följer att dessa skjutslag, som förr än andra reglerat sin skjutsning, kunna för någon tid komma i sämre ställning än de skjutslag, hvilka hittills sjelfva bestridt skjutsen. De lättnader i skjutsningstungan, som sålunda småningom kommit och än vidare kunna komma de skjutsskyldige till godo, synas dock Utskottet icke kunna tillfredsställa jordbrukets alltjemt återkommande samt på rättvisa och billighet grundade fordran att varda helt och hållet befriadt från ifrågavarande onus, hvilket icke allenast utgör ett väsendtligt hinder för jordbrukets ändamålsenliga skötsel och utveckling, utan äfven i sedligt hänseende medför menliga verkningar. Att här utveckla de skäl, hvarpå denna åsigt sig grundar, torde icke vara erforderligt, då frågan i denna del vid föregående riksdagar blifvit tillräckligt utredd. Det motstånd, som mött för frågans reglerande på det sätt, att jordbruket från gästgifveri-, håll-, reserv- och postskjutsen befriades och denna del af skjutsningsbestyret af Staten öfvertoges, synes Utskottet hafva haft sin grund, mindre uti förnekande af giltigheten utaf de skäl, som för en dylik befrielse blifvit på ett, såsom det synes Utskottet, öfvertygande sätt anförda, utan mera och nästan uteslutande härleda sig af betänkligheter rörande kostnader för Statens öfvertagande af skjutsningsbestyret. Denna kostnad torde dock icke böra antagas blifva så betydlig, om såsom regel stadgas, att den resande bör betala skjutsens fulla värde; att skjutsen, så vidt möjligt är, upplåtes å entreprenad och att gästgifverirörelsen i så måtto göres fri, att den får åtfölja entreprenaderna, der sådant utan synnerlig olägenhet kan ske; att tiden för hästars anskaffande, åtminstone vid de vägar, der trafiken är ringa, utsträcker så långt, att stallfodring under sommartiden icke blifver nödvändig och att entre-

prenörerna icke må åläggas tillhandahålla större antal hästar, än som oundgängligen erfordras. Utskottet har dock tänkt sig möjligheten deraf att om, i likhet med hvad redan är stadgadt, då behof af ny skjutsinrättning å farväg äfvensom vid jernvägs- och kanalstation uppstår, och sådan inrättning icke kan utan de gamla skjutslagens ytterligare betungande åstadkommas, skjutslegan äfven vid öfriga skjutsinrättningar finge, utan någon inskränkning, bestämmas till det belopp, hvartill den vid entreprenadauktion uppginge, det stundom kunde inträffa, att skjutslegan, der, i anseende till lokala förhållanden, ringa tillfälle vore för täflan, kunde uppjagas till alltför högt belopp, så att deraf ett väsendtligt hinder för trafiken uppstode. Till förekommande häraf torde nödigt vara, att för skjutslegan vid de gamla gästgifvaregårdarne ett visst maximum bestämdes, och Utskottet har i detta hänseende föreställt sig, att den för stad nu stadgade högsta entreprenadskjutslega eller 1 R:dr 50 öre för milen, vore den mest lämpliga för såväl stad som land. Utöfver detta belopp anser Utskottet, med hänsyn till nuvarande prisförhållanden, skjutslegan vid de gamla eller i deras ställe inrättade nya gästgifvaregårdarne ej böra utgå. Skulle vid dessa skjutsinrättningar entreprenörer ej allestädes kunna erhållas, hvilka endast emot rättighet att uppbära den högsta skjutslegan åtog sig ifrågarande skjutsningsbestyr, torde Staten nödgas träda emellan antingen medelst erforderligt kontant tillskott eller med uppsättande af skjutsinrättning och skjutsens uppehållande der sådant kunde blifva af nöden. Deremot skulle för skjutslagen qvarstå skyldigheter, dels att, enligt hittills gällande föreskrifter, uppehålla kungs- och kronoskjutsen, dels att, om entreprenör råkade i obestånd och ej förmådde fullgöra sin skjutsningsskyldighet, ombesörja den öfriga skjutsen, intilldess ny entreprenör hunnit anskaffas.

De kostnader för Statsverket, som för skjutsningsbesvärets reglerande i öfverensstämmelse med de af Utskottet föreslagna grunder skulle uppstå, kunna emellertid icke af Utskottet ens förslagsvis beräknas. Innan en sådan beräkning med något slags tillförlitlighet kan verkställas, erfordras nemligen upplysning om och i hvad mån det nyligen lemnade medgifvandet af en högre entreprenadskjutslega kunnat verka till ett allmännare inrättande af entreprenader, hvartill en verksam anledning förefinnes i det förhållande, att skilnaden emellan den allmänna skjutslegan och entreprenadskjutslegan nu är större än någonsin tillföre, nemligen 40 öre för landet och 50 öre för staden, räknadt för milen. Likaledes erfordras för ifrågavarande beräkning någon erfarenhet, huruvida skjutslagens nu i allmänhet temligen höga bidrag till entreprenaderna må, i följd af entreprenadskjutslegans höjande, under löpande året komma att förminskas. Då emellertid Kongl.

Maj:t, såväl i dessa som flera hänseenden, torde vara bäst i tillfälle att, efter inhemtande af upplysningar från orterna, åt frågan låta bereda den utredning, utan hvilken den icke på ett tillfredsställande sätt kan lösas, hemställer Utskottet,

att Riksdagen uti underdånig skrifvelse ville, jemte tillkännagifvande af sin åsigt att jordbruket bör från gästgifveri-, håll-, reserv- och postskjutsskyldigheten befrias och denna skyldighet af Staten öfvertagas, emot åliggande för posthemmanen att utgöra de onera, hvarifrån befrielse för postföringens skull nu eger rum, anhålla, det Kongl. Maj:t tacktes, om möjligt, till nästa Riksdag aflåta nådig Proposition, innefattande förslag till skjutsningsväsendets fullständiga reglerande i öfverenstämmelse med de af Utskottet här ofvan uttalade grunder, eller på annat lämpligt sätt, samt utredning angående de kostnader, med hvilka en sådan reglering för Statsverket kan vara förenad.

Häruti förenade sig Herr *Eric Erson*.

af Herr *Carl Ifvarsson*.

af Herr *J. Otterström*: Under de sista tjugo årens stora utvecklingsarbete i alla riktningar har det allmänna rättsmedvetandet kommit till klarhet och mognad med afseende på giltigheten af det under en ännu längre tid höjda ropet på Svenska jordbrukets befrielse från gästgifveri-, håll-, reserv- och post-skjuts-skyldigheten, jordbruket påtvingad under helt andra tidsförhållanden och helt annat styrelsesätt, än för tiden från 1809. Ingen vill numera på allvar uppträda till försvar för status quo i denna del.

Med en betydlig förhöjning af skjutslegan från 50 till 150 öre har ock lagstiftningen på sista tiden erkänt giltigheten af rättsgrundsatsen, att den resande bör betala hvad skjutsen på stället, väl ordnad, skäligen kostar, den skjutsande må vara hvem som helst.

Men då Staten, denna grundsats oaktadt, för sina ändamål icke bör under alla omständigheter låta den resandes fortskaffning bero af den enskilda hästegarens anspråk eller af den resandes förmåga att på det tillfälliga fria aftalets väg förskaffa sig skjuts, så måste lagstiftningen tillse, att den resande får rätt att mot en fastställd högsta lega kunna påräkna att blifva fortskaffad.

Under dessa omständigheter, betingade af statsändamålet, måste någon träda emellan, icke blott såsom reglerande skjutsväsendet, utan ock såsom bestridande den kostnad, som genom skjutsningens reglerande möjligen uppstår

uppstår, genom fastställandet af en högsta skjutslega, utan afseende på lokala olikheter.

Alltifrån den första skjutsförordningens utfärdande intill dato har Staten med sin reglerande magt trädt emellan den resande och den skjutsande, men tvingat en särskild samhällsklass att träda emellan såsom betalande, direkt genom att bestrida skjutsen in natura för en lägre lega, än skjutsen på stället skäligen var värd, indirekt genom kontant tillskott för skjutsens bestridande på entreprenad, för hvilken Staten förbehållit sig att få reglera villkoren i de väsendtligaste delarne.

Den gamla »skjutsfrågan», såsom rättsfråga, delar sig således i följande:

1:o Hvem bör, med jordbrukets befrielse från skjutsskyldigheten, kännas skyldig att öfvertaga densamma? 2:o Hvem bör, med den resandes befrielse från skyldigheten att betala skjutsen utöfver en fastställd högsta lega, kännas skyldig att betala den möjliga bristen?

På dessa frågor tvekar jag icke att uttala det länge, ofta och högt uttalade ordet, att det ena som det andra tillkommer Staten här såsom i andra länder, som stå på en högre kulturgrad.

Staten har hittills ordnat och reglerat skjutsväsendet. Det har aldrig varit individens ensak, icke heller har det fått vara ett fritt kommunalbestyr. Staten har i sjelfva verket gjort sig till den skjutsskyldige, men utfört åliggandet genom sina såsom lifegne betraktade jordbrukare, ty Staten har bestämt legan, tiden för skjutsens tillhandahållande efter den resandes requisition, tiden för hästens lopp per mil, hästarnes antal på gästgifveri, håll, reserv m. m. ända ned till »fjedersätet» på den skjutsandes åkdon. Staten har genom sin underordnade myndighet reglerat entreprenaderna och villkoren för desamma. Och under allt detta reglerande hafva de »skjutsande» blott i ett och annat stycke på sednare tiden haft sig förunnad förmånen af att varda »hörde», men beslutanderätten har i de aldräflästa punkter legat i Statens hand. Å de skjutsandes sida har det i allmänhet blott varit fråga om valet mellan ett onus i den ena eller i den andra formen, ty rätten att reglera skjutsen har hittills varit dem förnekad, hvarför tillståndet ur den synpunkten blifvit dem olidligt, huru Staten än reglerat under bibehållande af skjutsskyldigheten på jordbruket i sjelfva utförandet.

Det är rätt och det är billigt, att Staten får behålla sin gamla magt att bestyra om skjutsväsendet, då detta bestyr ej kan öfverlemnas åt individens eller kommunernas fulla frihet. Men det är ock då lika rätt och lika billigt, att åt Staten öfverlemnas skyldigheten att bestrida kostnaden, dermed att Staten för sina ändamål och i sitt intresse, som är allas, ordnar och reglerar skjutsväsendet på lämpligaste sätt, ty under förutsättning af

ett sådant ordnande och reglerande från Statens sida kan ingen rättänkande medborgare vilja vältä kostnaden på någon särskild samhällsklass eller särskildt samhällsyre.

Ställes skjutsningen på entreprenad under den fria konkurrensens inverkan och fastställes skjutslegan skäligt, så bör man ej kunna motse dessa enorma kostnader för Staten, hvarmed man vill skrämma oss. Innan skjutslegan höjdes öfver 50 öre på landet, funnos en mängd entreprenader ingångne utan tillskott från de skjutsskyldiges sida. Långt flera sådana hafva uppstått, sedan skjutslegan höjdes, och ännu flera skola ytterligare uppstå efter skjutslegans sista förhöjning och med afseende på flera andra nya, gynnande orsaker. Detta oaktadt måste i vissa trakter af vårt land alltid finnas stationer, der Staten med något tillskott måste träda emellan den resande och entreprenören, så länge fastställandet af en högsta lega är nödvändig; men finnes väl någon allmän rättvisa, om man under så olika lokala förhållanden vill göra skjutsväsendets ordnande beroende af de särskilda skjutslagens eller länens tillskott hvar för sitt behof deraf. Måste ej följden häraf blifva, att det ena länet befrias från skjutsskyldighetens onus, medan det andra länet fortfarande deraf blir lidande? Kan man vänta, att entreprenören blir billigare i sina pretentioner derföre att tillskottet går från landstingskassan, än om det går från statskassan?

Utan att åberopa flera grunder än nu anförda, får jag till Riksdagens antagande vördsamt framlägga Utskotts-afdelningens hufvudsakliga förslag till beslut,

att Riksdagen uti underdånig skrifvelse ville, jemte tillkännagifvande af sin åsigt att jordbruket bör från gästgifveri-, håll-, reserv- och postskjutsskyldigheten befrias och denna skyldighet af Staten öfvertagas, emot åliggande för posthemmanen att utgöra de onera, hvarifrån befrielse för postföringens skull nu eger rum, anhålla det Kongl. Maj:t tacktes, om möjligt, till nästa Riksdag aflåta nådig Proposition, innefattande förslag till skjutsningsväsendets fullständiga reglerande på lämpligt sätt, samt utredning angående de kostnader, med hvilka en sådan reglering för Statsverket kan vara förenad.

Häruti instämde Herrar *P. O. Hörmfeldt, C. J. Svensén, Jan Andersson* och *V. M. Beronius*.